

ONTWERPEND ONDERZOEK NAAR EEN PERMANENTE EN SOLIDAIRE ARTISTIEKE INFRASTRUCTUUR

[Permanent](#) is een Brussels initiatief van [Level Five](#) vzw, een coöperatieve studio met 80 kunstenaars, samen met [Globe Aroma](#), [VUB](#) en [Community Land Trust Brussels](#) (CLTB). Het project wil een permanente, solidaire culturele en maatschappelijke infrastructuur realiseren. Hoewel kunstenaars weten te werken met wat voorhanden is, en de ruimte en tijd die beschikbaar zijn naar hun hand weten te zetten, lijken ze in steeds meer precare situaties te verzanden wanneer het gaat over atelier en werkruimtes. In de carousel van tijdelijk gebruik wordt vaak niet aan de basisbehoefte van een veilige en gezonde omgeving voldaan en verworden kunstenaars uiteindelijk tot nomaden in de stad, vervreemd van de directe omgeving. Bovendien komen ze ongewild in competitie met andere zwakke gemeenschappen voor de resterend beschikbare ruimte. Dit heeft een enorme impact op hun praktijk en leven, en brengt de vraag naar een vaste plek noodzakelijkerwijs op de voorgrond. Naast de tijdelijke bezettingen werken steeds meer initiatieven voor artistieke (werk)plekken naar de ontwikkeling van permanente huisvesting toe, zoals [AAIR](#) (Antwerpen), [Hof van Cartesius](#) (Utrecht), en [Haus der Statistik](#) (Berlijn). Het heft in eigen handen nemen is een belangrijke motivatie achter deze ontwikkeling. Hierbij worden tevens allianties gesloten met andere precare actoren. Vaak samen met meer traditionele maatschappelijke organisaties zoals sociale woningmaatschappijen, (hoger) onderwijsinstellingen en zelfs overheidsdiensten. Met het project Permanent willen we het ruimtelijke potentieel van deze verscheidenheid en solidariteit voorbij de kunsten verder uitwerken. Drie cruciale thema's voor onderzoek komen bij dit sociaal en cultureel engagement naar voor:

1. FINANCIËEL KADER – betrouwbare en inclusieve modellen

Hoe kan een dergelijke infrastructuur de reeds aanwezige economieën in en om een gebouw verder versterken? Een permanente en solidaire artistieke infrastructuur moet ten eerste worden ingericht en daarna op langere termijn onderhouden en beheerd worden. Het kan betwijfeld worden dat de overheid dit kan of zal bekostigen, anderzijds is een commercieel model moeilijk te verenigen met een laagdrempelige toegang voor iedereen. Zijn coöperatieve modellen gebaseerd op gedeeld eigenaarschap en een interne economie een mogelijke piste? Dan rijst ook de vraag naar hoe een dergelijke verscheidenheid die Permanent voorstelt in een legaal kader past dat de waarden en de praktijk van de gebruikers ondersteunt.

2. SOCIALE AMBITIES - ruimte voor verscheidenheid en solidariteit

Net zoals de diverse Vlaamse steden wordt Brussel geconfronteerd met de uitdaging verschillende behoeftes te vervullen: efficiënte mobiliteit, betaalbaar wonen, werkplekken in de dienstensector maar ook stedelijke productie en ruimtes voor maatschappelijke functies zoals cultuur. Deze laatste komt vaak onder druk te staan. Binnen deze stedelijke context zien we dat artistieke ruimte voor verscheidenheid en solidariteit vooral mogelijk is in alliantie met andere maatschappelijke organisaties. Permanent stelt dan ook een gemengde infrastructuur voor, waar kunstenaars werkplekken (Level Five), culturele ruimte voor nieuwkomers (Globe Aroma), educatieve plekken (VUB) en alternatieve woonmodellen (CLTB) samenhuizen. In deze verscheidenheid is het zoeken naar een overlap van functies en activiteiten die in verschillende gradaties gedeeld of gemeenschappelijk kunnen worden. Daarbij is het belangrijk een commons op te bouwen die kan overvloeien naar onverwacht gebruik en lokale stedelijke netwerken kan engageren in de dynamiek van de infrastructuur.

3. RUIMTELIJK POTENTIEEL – interne organisatie en stedelijke integratie

De vertaalslag van de sociale ambities, rekening houdend met het financieel kader, vormt de basis voor een ruimtelijk onderzoek. De collectiviteit tussen de diverse actoren binnen de context van het gebouw wordt hierbij bevestigd. Hoe wordt een collectieve plek bereikt met behoud van integriteit op het niveau van de individu en de partners? Waar liggen de grenzen van deelbaarheid en wat betekent dit voor de gemeenschappelijke en publieke ruimte? Daarnaast is er de interactie van Permanent met haar directe omgeving en de stad. Hoe kan een stedelijke herontwikkeling met diverse (precaire) actoren zich op een inclusieve wijze verankeren in haar context? Tenslotte wordt het (bouw)proces onderzocht. Hoe wordt omgegaan met de urgentie van een werkplek te vinden? Welke tussentijdse inrichtingen zijn mogelijk als onderdeel van het bouwproces? Welke rollen kunnen kunstenaars, studenten en nieuwkomers aannemen binnen het bouwproces en zijn deze rollen werkbaar binnen een financieel/juridisch kader?

Deze aanvraag voor het BWMSTR label vloeit voort uit een eerste workshop met de verschillende partners. Daaruit is gebleken dat het ontwerpend onderzoek prioritair is voor het definiëren van het programma, gedeelde ruimte en de relaties met de omgeving. Om de mogelijkheden verder te onderzoeken stellen we voor enkele voorbeeld projecten te analyseren, waarna we samen met architecten/stedenbouwkundigen en belangrijke stakeholders (kunstenaarsinitiatief, administratie, ruimtelijke planners, ...) diverse ontwerpworkshops willen organiseren. Ze hebben tot doel de haalbaarheid scherp te stellen door het denkkader te vertalen naar een casestudie. Hiervoor wordt momenteel in de richting van de toekomstige herbesteding van de brandweerkazernes in de Helihavenlaan te Brussel gekeken. Deze resultaten ondersteunen de zoektocht naar een permanente en solidaire artistieke infrastructuur en kunnen worden getoond in een publieke presentatie en tentoonstelling.